

radi velike razdalje in dvojne cenzure, v Petrogradu in na Dunaju. Ker so ruski cenzorji preveč obremenjeni s tem delom, je priporočljivo pisati samo kratke dopisnice. Marsikatero pismo se tudi konfiscira in uniči, druga pisma se izgube. O zdravstvenem stanju in bivanju posameznih ujetnikov urad ne more dobivati in dajati poročil. Pri vprašanjih zadostuje navesti: ime, rojstno leto, pristojnost, šaržo, polk ali bataljon, če mogoče bojišče, kjer se je nahajal ujetnik zadnjikrat, in ime in naslov vprašajočega. Če vpraša kdo za več oseb, naj zapiše zgoraj navedene podatke za vsakega na poseben listek. Kdor domneva, da je oni, ki po njem vpraša, padel, ali da se nahaja v kaki naši bolnišnici, ta naj se obrne do izkaznega urada »Rdečega križa«, Dunaj VI., Dreihufeisengasse, na Ogrskem na »Rdeči križ« v Budimpešti. Vprašanja glede vojnih ujetnikov je pošiljati na skupni centralni izkazni urad, razvidnica za vojne ujetnike, Dunaj I., Jasomirgottstrasse 6.

taktika, kako naj stranke postopajo tudi v drugih stvarih. Glasilo bivšega ministra dr. Začeka »Moravska Orlica« javljajo iz Prage ravno isto dejstvo. — Baje so tudi na Hrvaškem nekaj podobnega sklenili. Na Slovenskem ne!

### ČRNOVOJNJSKA DOLŽNOST DO 50. LETA.

Da se zadovolji neodvrnljivi potrebi, se namerava, kakor doznava c. kr. korespondenčni urad, črnovojniška dolžnost v obeh državah monarhije uvesti v bodoče že z letom, v katerem se pričenja 18. leto starosti, pa do konca dovršitve 50. leta starosti. Prvi poklic naj obsega letnike do dovršitve 42. leta starosti in naj se omogoči, da se v prav posebnih izjemnih slučajih tudi pripadniki pritegnejo v dopolnitev armade in domobranstva. Ustvaritev novih črnovojniških kategorij pa ne pomenja nikakor, da bi se tudi vse te nove kategorije pritegnile obenem, takoj ali tudi le v najbližjem času.

### DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA Za »RDEČI KRIŽ«.

Sola v Dragatušu v Beli Krajini 47 K 10 vin.; šolsko vodstvo v Litiji dar šolske mladine 26 K 03 vin.; šolska vodstva v litijemskem okraju: Polšnik 37 K; Zagorje ob Savi 31 K 86 v; Vel. Gaber 25 K 93 v; Zatičina 19 K; Šent Lambert 18 K; Polica pri Višnji gori 16 K 82 v; Šmartno pri Litiji 15 K; Vače 14 K 84 v; Prežganje 14 K 12 v; Toplice pri Zagorju 14 K; Primskovo 10 K; Sv. Gora 7 K 97 v; Žalina 7 K 14 v; Sava 6 K 50 v; Kresnice 6 K 30 v; Hotič 6 K 14 v; vodstvo dekliške ljudske šole v Kranju darove učenk 16 K 14 v; skupaj 339 K 89 v.

V zadnji številki izkazanih K 24.215:66 Danes izkazanih K 339:89

Doslej nabranih K 24.555:55 Prosimo nadaljnjih obvestil, oziroma izpopolnil dosedanjih izkazov!

### PRAVNE RAZMERE V VOJAŠKO SLUŽBO POKLICANIH UČITELJEV.

Pod tem naslovom smo v zadnji številki priobčili članek, ki ga je treba v sklepnih brojih popraviti, ker je bilo nekaj imen naših naročnikov-vojakov vstavljenih že med stavkom. Pravilno se mora glasiti konec:

Po našem izkazu je torej Tovarišev-  
cevo-vojakov:  
s Kranjskega . . . . . 47  
» Štajerskega . . . . . 40  
» Primorskega . . . . . 54  
» Koroškega . . . . . 1  
skupaj torej . . . . . 142

## Šola v nevarnosti.

Članek, ki ga je prinesel pod tem naslovom zadnji »Tovariš«, je potisnil tudi meni pero v roke, ker se z njegovo vsebino le deloma strinjam.

Priznati moram, da je pisal tisti članek za šolo navdušen mlad učitelj ali pa

### Lavtar — goreč učitelj.

Poleg neumornega dela pa je Lavtarju priborila ta uspeh tudi njegova apostolska gorečnost. Komur se hoče uspehov, temu je treba predvsem trdne vere v svoje delo, brez te je apostolska gorečnost nemogoča. V tem oziru je bil Lavtar nepresegljiv: taka navdušenost je redka, redka dandanes v mladih letih, še bolj v pozni starosti. Zmožen je je le tisti, ki je idealno prešinjen o važnosti predmeta in o resnosti vzgojnega dela. Lavtar je bil tak. Že prostovoljno nad 12letno podaljšanje službene dobe nam kaže, kako je bil vnet za učiteljevanje. Vsake ure mu je bilo žal, ki jo je moral izgubiti iz kate-regakoli vzroka, in ni ga bilo točnejšega in vestnejšega učitelja v izpolnjevanju dolžnosti. Šola mu je bila veselje, poučevanje največja slast.

Kakor v šoli, tako vneto je deloval v meščanskih tečajih in z največjim navdušenjem v zadnjem počitniškem tečaju Slov. Šol. Matice v Ljubljani.

Pri vsem tem pa Lavtar ni bil zakrknjen učenjak, ki ni maral v družbo. Nasprotno, prepričan je bil, da se hoče delavnemu človeku razvedrila, in zato ga je bilo videti vsak božji dan v kavarni, kjer je rad posegel po kvartah ali pa po biljardnem keju. Posebno rad pa je zahajal v učiteljske kroge in če je le mogel,

starina z vedno mladimi ideali, ki hoče odvrniti vsak oblaček, ki preti, da zatemni ljudsko šolo.

Prav tako, tovariš! Vsem nam mora biti prosep ljudske šole pri srcu, in trdim lahko tudi o sebi, da sem se trudil, da ne grešim proti ugledu ljudske šole. In vendar sem glede predčasne zatvoritve šol le deloma sličnih nazorov, kakor jih navaja članek.

Moji predlogi za moj okoliš — barjanski, da ne bo premišljevanja! — so:

1. Otroci I. razreda naj imajo pouk neskrajšan kakor v rednih časih.

2. Drugi in tretji razred naj se zaključita že koncem aprila.

V utemeljevanje tega navajam:

Učenci I. razreda so res za poljsko delo malo sposobni, četudi jih bodo ljudje mnogokrat rabili za varovanje otrok in donajanje malenkosti, osobito pa na pašo, ki se bo v smislu raznih ministrskih naročil glede živinoreje morala izvajati letos v zvisani meri.

Vendar je pa za ta razred najvažnejše, da ne prekine s poukom, ker bi sicer zaostalo vsako napredovanje. Ako se oprostijo učence višjih razredov popolnoma, potem je upati, da bodo vsaj učenci I. razreda pohajali šolo redno. V nasprotnem slučaju pa bodo izostajali v enaki meri tudi učenci tega razreda.

Za višja dva razreda pa želim, da se s koncem aprila popolnoma zaključita, kar je pod danimi razmerami najbolje.

Že danes, ko je zemlja prenamočena in na veliko poljedelsko delo še ni misliti, imel sem že samo 29% vseh učencev navzočih; kaj bo pa šele, ko se prične veliko delo in to ob pomanjkanju najboljših delovskih moči ter ob zahtevi, da ne ostane nobena njiva neobdelana in da se preorje kar največ celine. Prijatelj! Tu se pravi delati od zore do mraka — vse, kar leze in gre!

In bo tudi delalo! Z dovoljenjem ali brez dovoljenja — zakaj ljudstvo dobro ve, da nimamo letos niti zamud v svojih rokah!

In more kdo reči, da bo delalo ljudstvo napak? Ne — saj celo meščani želi, da se v tekočem letu gibljejo kmetiške roke kar najmarljivejše!

Šolo dvakrat na teden? Ne! Šolo samo ob deževnih dneh? Ne!

Pomisliti moramo, da bo tudi tiste dni obisk nepopoln; kar bo pa otrok v šoli, bodo pa tako izmučeni, da bodo za vsako duševno delo nesposobni. Saj izkušam to že sedaj: Učenci so s telesom pač navzoči, a z dušo ne — in roka jim je težka, okorna! Treba je izbirati najzanimivejšo snov, da slede komaj z zanimanjem.

Uspehi bodo torej izostali, in vendar bodo starši živeli v zavesti: »Saj sem otroka pošiljal enkrat — dvakrat na teden v šolo, pa vendar nič ne zna! Skoraj manj kot prej!«

To, glejte, to bo vrglo senco na ljudsko šolo in — na nas učitelje! Zato pa: Redno šolo ali pa nič! Vedno sem se ravnal po devizi: Ob urejenih razmerah delaj s podvojeno silo, kjer pa ne vidiš uspeha — čemu bi se zaman trudil?

Da bi ljudstvo kar naenkrat reklo, da naj se vse šole zapro? O, ne, tovariš! Menda je pa ni na Kranjskem vasi, ki bi zahtevala kaj takega. To nam izpričujejo lepe šolske stavbe, ki se dvigajo po obči-

se je odzval vsakemu povabilu, da je predaval ob učiteljskih sestankih o svoji metodi. V družbi učiteljev je bil vedno vesel in šaljiv, in prijetno je bilo občevati z njim.

Njegov pouk je bil jase, metodiško dobro premišljen — saj se je Lavtar za vsako uro vestno pripravljal — in natančen. Svest si tega, je seveda Lavtar zahteval mnogo od svojih učencev in bil strog pri klasifikaciji. S tem pa je dosegel, da so njegovi učenci tudi kaj znali.

Ravno tako vzorno kakor kot učitelj je deloval kot vzgojevalec. Resno, vestno in dosledno je vršil to svojo zadačo. Zahteval je od dijakov od pičice natančnega izpolnjevanja disciplinarnih predpisov in pa brezpogojne točnosti; tudi tukaj ni poznal popustljivosti. Časih bi bil človek mislil, da je trd. Pa ni bil. Vedel je samo, da prava strogost o pravem času prija mlademu človeku in da brez nje ni dobre vzgoje. Lepo in dostojno vedenje je čislal nad vse; tukaj je vplival z zgledom: nikdar ni zahteval od dijakov česa brez uvodne besedice »prosim«, nikdar ni pozabil zahvale. Seveda, bila mu je o priliki na razpolago tudi jedka ironija in časih tudi ni nedostajalo gromenja in treskanja. Pa taka sveta jeza je semtertja potrebna; kakor nevihta čisti ozračje in jasni obzorje.

nah in nam izpričujejo zakotni kraji, ki žele imeti v svoji sredini šolo!

Zdi se mi, da bo v tem oziru vplivala uspešno tudi sedanja vojna, ker bodo mnogi udeleženci pripovedovali ob svojem povratku, da so bili premnogokrat v velikih stiskah — ker se v mladosti ničesar niso učili! Saj se čujejo podobni glasovi že sedaj!

Tako sem opisal razmere in zahteve barjanske, in slične bodo menda po vseh kmetijskih občinah po deželi. Razmere po mestih seveda so pa čisto drugačne. Tu se mladina res ne ve kam dejati ter je v spodotiko sebi in drugim. Tu pa druge razmere ne puste, da se vrši reden pouk. V Ljubljani n. pr. mora šola že skoro od početka šolskega leta domalega počivati, in vendar je pouk ravno tu največje važnosti.

V mestih in industrijskih krajih naj se vrši pouk po možnosti neskrajšano, po deželi pa naj se s poukom v višjih razredih popolnoma prekine, ker to zahtevajo izredne vojne razmere.

Fr. Črnagoj.

IVAN KELC:

## Prvi pouk v čitanju po analitiško sintetiški metodi.

(Konec.)

Otroke je treba navajati skupno k pisalnim in risalnim vajam kot predvajam za pravilno pisanje črk. K temu je treba naravne reči ali nje ponaredbe, recimo lestvico; otrokom se kaže, kje morajo začeti, kje nehati stoječi črti, kar učitelj obenem riše tudi na šolsko tablo, a tudi popravlja pri posameznih učencih; pri risanju teh in še drugih črt lestvice lahko spravi nazorni pouk v zvezo z računstvom, merstvom, prirodoopisjem itd., v čemer mora seveda biti dobro podkovan in pripravljen, sicer lahko pride v sredi predavanja v neljubo zadrego, zmanjka mu lahko vodilne niti in ponesrečil se mu je pravilni pouk. Otroci izgubijo zanimanje do predmeta, pazljivost lahko odplava po vodi, učitelj postane nezadovoljen sam s seboj, in veselje ter ljubezen do pouka in vzgoje otrok mu mine. Brez veselja in ljubezni storjeno delo je pa popolnoma brezuspešno.

Na enak način mu je obravnavati mnogo preprostih predmetov, nahajajočih se v šoli in zunaj šole. Pri njih risanju se otroci vadijo delati ne samo navpičnih, vodoravnih, poševnih črt, nego tudi oblkih, podolgovatookroglih itd. To traja navadno dolgo časa, posebno v neugodnih razmerah glede šolskega obiska, preden so, rekel bi, vsi otroci ali vsaj njih pretežna večina vajeni narejati vse takšne črte lahkotice in pravilno.

Po teh dolgotrajnih predvajah — ako namreč hočemo postopati pravilno po analitiško-sintetiški metodi preidemo k razkrojitvi posameznih besed kot predvaj za spoznavanje in čitanje črk. Pri pripravi za pouk si moramo izbrati kaj primerne, da bodo otroci lahko pri končni besedni razdelitvi spoznali posamezne glase. V razkrojitvi odločene besede morajo, posebno začetkoma, imeti na prvem

In pri vsem je hodil svojo ravno nepristransko pot. Ni gledal ni na levo, ni na desno, ni na zgoraj, ni na spodaj. Obča sodba njegovih učencev o njem je bila: »Strog, pa pravičen«. Ničesar se ni bolj bal, kakor da bi presojal koga krivično. Trudil se je, vsakega učenca spoznati tako dobro, da mu je postala sodba o njem prava. Proučeval je vsakega posebe, tega dalje, onega manj časa, časih katerega po več mesecev, ali tudi let, kakor je pač nanesla potreba. Ko je koga dober spoznal, potem pa je bila njegova sodba neomajna, če ni intelektualni ali moralni razvoj dotičnika, ki ga je Lavtar zasledoval paznim očesom, povzročil potrebne korekture. S tem je v Lavtarjevo šolsko delovanje stopila tista zanj tako značilna in za vzgojevalca toli važna doslednost, ki tvori značaj in ki po Gregorčiču pomaga vzgajati značaje.

Pa dober je bil Lavtar, dober in usmiljenega srca. Če je doznal za dijaka, ki mu dvakrat ali trikrat na teden ni bilo obeda, takoj je bila njegova beseda: »Pa naj pride k meni, se bo že še našlo tudi njemu kaj za pod zob.« In koliko je bilo tekmo dolgih 40 let takih, ki so uživali Lavtarjeve dobrote in ki za to ni vedel nihče, kakor prizadeti in pa Bog.

### KOLIKO JE VISOKOŠOLCEV V VOJNI?

Sredi decembra lanskega leta je bilo na univerzah v Nemčiji od 52.708 slušateljev pri vojakih 29.863, na tehničnih visokih šolah jih je bilo od 10.490 vpoklicanih 6476. Od svojih slušateljev so dale avstrijske univerze 8271 vojakov, izmed 2781 ogrskih jih je šlo v vojno 1208, avstrijsko-ogrskih tehnikov je od 5076 stopilo pod orožje 2474, od 853 slušateljev živinozdravništva 437. Na ostalih visokih šolah je bilo tačas vpisanih 93.446 slušateljev in nič manj kakor 49.750 jih je obleklo vojaško suknjo. V Avstriji okolo 50 odstotkov, v Nemčiji 56 odstotkov. Poznejši meseci pa so pobrali še mnogo drugih, tako da se ne motimo, če rečemo, da je avstrijskih visokošolcev v vojni najmanj dve tretjini.

### SPORAZUM MED ČESKIMI STRANAKAMI.

Olomuški »Pozor« prinaša praško pismo, v katerem se poroča, da je vprašanje sporazuma čeških narodnih strank na Češkem napredovalo za velik korak. Zagotavlja se, da bo narodna delegacija čeških strank po končani vojni v vseh zadevah, ki se tičejo vsega naroda, nastopala kot eno zastopstvo. Dotične stvari so natanko našteje. Ravnotako se je določila

rabiti učenci, pa za uvedbo njegove metode je zadoščalo, da je imelo te knjige v rokah večje učiteljstvo. Tako učiteljstvo je našel Schreiner, saj so bili skoro vsi učitelji mariborskega okraja Lavtarjevi učenci. Pa veliko je bilo med njimi priznanih, da, izvrstnih šolnikov, ali pa so postali taki pod Schreinerjevim vodstvom. Lahko je bilo torej z njimi delo. Lavtarjeva metoda je oživela, razvijala se je in krepila, uspehi v računstvu so očitno postajali vedno boljši, via facti je bil podan dokaz o prednosti Lavtarjeve metode pred Močnikovo-Grubejevo. Pokojni gimnazijski profesor Blaž Matek mi je pripovedoval večkrat, da prihajajo učenci v gimnazij izza nekaj let vedno bolj in bolj podkovani v računanju, da pa je velik razloček med učenci, ki so bili poučevani po Lavtarjevi metodi, in onimi, ki so se šolali po stari metodi. Prvi so bili vseskozi veliko boljši računarji, in zlasti računanje na pamet jim je šlo tako gladko, da je moral mnogokrat sam paziti, da ga niso prehiteli učenci, posebno v množenju večjih števil. Tako si je trla Lavtarjeva metoda pot, osvajala si je vedno večje število šol po vsem Spodnjem Štajerskem, kmalu je začelo učiteljstvo samo po uradnih konferencah zahtevati uvedbo Lavtarjevih računnic, in končno so dosegle na novo izdane računice 1. 1908. ministrsko aprobacijo.